

Бузіян Н.С., методистка з болгарської мови та літератури НМЛ мовно-літературної освіти кафедри методики викладання і змісту освіти

Методически препоръки за учителите по български език и литература

Проблемите и перспективите при изучаването на българския език и литература в училищата с български състав на учениците са главните теми в дейността на Лабораторията на езиците на националните малцинства при Одеската Академия за продължаващо обучение на Одеския областен съвет. През последните години повечето от програмите по български език и литература бяха обнови и хармонизирани с Държавни образователни изисквания по предметите, предвидени от Министерството на образованието и науката на Украйна.

За поредна година, изпълнявайки Конституцията на Украйна (член 10), Закона на Украйна “Про мови в Українській РСР”, Закона на Украйна “Про освіту”, Закона на Украйна “Про загальну середню освіту”, Департаментът на образованието и науката при Одеската областна държавна администрация и Одеската Академия за продължаващо обучение на Одеския областен съвет извършват систематична работа относно осигуряването на конституционните права на гражданите по изучаването на майчиния език и литература, използването на родния език като средство за общуване, съхраняване и развитие на родната култура.

Учебната дейност през 2021-2022 учебна година по български език в училищата с български състав ученици ще се осъществява:

За учениците от 1-4 клас - по Новия Държавен стандарт за началното образование, утвърден с Постановление на Министерския съвет на Украйна от 21.02.2018 г., № 87, по Типова образователна програма, разработена под ръководството на О. Я. Савченко, и Типова образователна програма, разработена под ръководството на Р.Б. Шиян. В 1-4 класове обучението ще се организира по следните учебни програми:

1. Български език и литературно четене. Учебна програма за общообразователните учебни заведения с обучение на български език, 1-4 класове. (съставители Терзи В.М., Бучацка Т.Г.), утвърдена със Заповед на МОН на Украйна №584, от 29.05.2015 г.
2. Учебна програма за общообразователните учебни заведения с обучение на украински език, 1-4 класове. (съставители Терзи В.М., Бучацка Т.Г.), утвърдена със Заповед на МОН на Украйна №584, от 29.05.2015 г.

По следните учебници:

1. Учебно-методически комплект по български език за 1 клас (пособие «Българска реч», учебно пособие с игри «Лото за развитие на речта по български език»; ученическа тетрадка; илюстриран речник «Картинен речник»; пособие за учителя (съставител Терзи В.М., Лист ПТЗО от 06.09.2012, № 14.1/12-Г-2);

2. Буквар. Български език за общообразователните учебни заведения с обучение на украински език. 2 клас (съставител Терзи В.М., (ММП «ВД «Букрек», Лист на МОН от 11.10.2012, № 1/11-15912);

3. Български език за общообразователните учебни заведения с обучение на украински език. 4 клас (съставител Терзи В.М., (ММП «ВД «Букрек», Лист на МОН от 29.09.2015, №985).

За учениците от 5-9 клас - по Държавния стандарт за базово и пълно общо средно образование, утвърден с Постановление на Министерския съвет на Украйна от 23.11.2011 г., № 1392, по Типова образователна програма за II степен на обучение (базово средно образование), утвърдена със Заповед на МОН на Украйна от 20.04.2018 г., № 405. По следната учебна програма:

„Български език, 5-9 клас за общообразователните училища с обучение на украински език“ (съставители: Бузиян Н.С., Кара Н.В., Арнаутова Н.А., Пеева В.Д.), утвърдена от МОН на Украйна от 07.06.2017 и от 23.10.2017, №1407.

По следните учебници:

1. Български език за общообразователните училища с обучение на украински език, 5 клас (съставител: Терзи В.М., ВД «Букрек» Заповед на МОН на Украйна от 10.01.2018, №22)

2. Български език за общообразователните училища с обучение на украински език, 7 клас (съставител: Терзи В.М., ВД «Букрек» Заповед на МОН на Украйна от 20.07.2015, №777)

4. Български език за общообразователните училища с обучение на украински език, 8 клас (съставител: Терзи В.М., ВД «Букрек» Заповед на МОН на Украйна от 10.05.2016, №491)

5. Български език за общообразователните училища с обучение на украински език, 9 клас (съставител: Терзи В.М., ВД «Букрек» Заповед на МОН на Украйна от 20.03.2017, №417)

За учениците от 10-11 клас ще се работи по Държавния стандарт за базово и пълно общо средно образование, утвърден с Постановление на Министерския съвет на Украйна от 23.11.2011 г., № 1392, по Типова образователна програма за III степен на обучение (профилно средно образование), утвърдена със Заповед на МОН на Украйна от 20.04.2018 г., № 408. По следните учебни програми:

1. „Български език, 10-11 клас за общообразователните училища с обучение на украински език“ (съставители: Бузиян Н.С., Кара Н.В.), утвърдена от МОН на Украйна от 14.07.2016, №826).

2. „Българска литература, 10-11 клас за общообразователните училища с обучение на украински език“ (съставители: Бузиян Н.С., Кара Н.В.), утвърдена от МОН на Украйна от 14.07.2016, №826).

По следните учебници:

1. „Български език (ниво стандарт) 10 клас за общообразователните училища с обучение на украински език“ (съставители: Гайдаржи И.С., Проданова О.И., Милков А.М.; ВД «Букрек» Заповед на МОН на Украйна от 31.05.2018, №551)

2. „Български език (ниво стандарт) 11 клас за общообразователните училища с обучение на украински език“ (съставители: Гайдаржи И.С., Проданова О.И., Милков А.М.; ВД «Букрек» Заповед на МОН на Украйна от 12.04.2019, №472).

3. Учебници по българска литература, с които разполага училището, издадени в Република България.

Относно допълнителната учебно-методическа литература учителите са свободни в избора и могат да използват тази литература, която най-добре реализира тяхната методика на обучение и компетентностния потенциал на предметите български език и българска литература. Учебните програми не ограничават самостоятелността и творческата инициатива на учителите, предполагат гъвкавост при избора и разпределението на учебния материал, съответно потребностите на учениците и избраните средства на обучение.

Осъществяването на контрола и оценяването на ученическите работи се извършва със своевременното коригиране на учебния процес, за да се приведе до нивото, определено от програмата и стандарта, който очертава очакваните резултати от образователни и познавателни дейности на учениците. Учениците от самото начало на обучението трябва да знаят какви резултати трябва да постигнат и какво от тях се очаква като умения. В това е определения стимул към повишаване на качеството на собствените знания и умения. Затова при планиране и осъществяване на тематичното разпределение учителите трябва да отчитат и фиксират очакваните резултати по всяка тема и раздел, да следват изискванията според програмите за всеки клас.

Основните видове оценяване по български език и литература са поточното (не поурочно), тематичното, срочното (за всеки семестър), годишното оценяване. При оценяването на устни и писмени работи на учениците учителите трябва да използват критерии, определени от МОН на Украйна (Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з мов національних меншин (лист МОН України від 30.08.2013 № 1\9 -592 «Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання російської мови та інших мов національних меншин для використання в загальноосвітніх навчальних закладів, де навчаються рідною мовою або вивчають її»), Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови та мов національних меншин у системі загальної середньої освіти, (Наказ МОН № 371 від 05.05.2008 року)).

Практиката на учебната 2020-2021 година показва, че онлайн-уроците станаха нашето ежедневие. И днес е необходимо да се отчитат съвременните онлайн-инструменти, които са призвани да спомогнат за качествено преподаване на учебния материал. Предлагаме популярните електронни платформи, които могат да се използват и поредната учебна година:

[Zoom](#) – извънредно популярна платформа сред учителите с пълен комплект функции, изброени по-горе. Тя е безплатна за индивидуални уроци и групови занятия (до 40 мин). Едно от преимуществата е, че няма нужда от създаване на акаунт и публикуване на лични контактни данни. За присъединяване е достатъчно да се натисне линка и да се въведе паролата. Тази платформа има функцията «сесионна зала», която позволява да се организира групова работа и работа по двойки.

[Google Classroom/Google Клас](#) - една от най-популярните днес платформи за дистанционно обучение. Google Клас дава възможност на учителите бързо да създават, разнообразяват и организират задачи; да осъществяват обратна връзка; лесно е да се общува с целия клас и с всеки ученик поотделно. Всички завършени задачи за ученици се запамятват автоматично в Google Диска, което ви позволява да ги преглеждате многократно при необходимост. В Google Клас може да се работи с Google Документи, Google Диск, Gmail, YouTube, може да се изтеглят аудио и видео материали. Учителите могат да правят съобщения, да задават въпроси, да коментират работата на учениците в реално време, както и да проследяват задачи, да проверяват и оценяват работата. Учениците разбират каква работа трябва да свършат на страницата със задачите. За учениците Google Class следи за изпълнени и незавършени задания, както и за оценките и коментарите.

Учителите, които работят с отделни ученици или с неголеми групи деца, поддържат връзка с помощта на електронна поща, Viber, WhatsApp или Slack. Но ако учителят трябва да даде домашно, да изпрати документ, да предложи тест, тогава е по-добре да избере учебна платформа. Такива като [Google Classroom](#), [Human Школа](#), [Edmodo](#) и други. Ако учителите имат акаунт в Google, например, използват Gmail, тогава те имат безплатен достъп до Google Meet (по-рано Google Hangouts). Google Meet позволява да се установи безопасна видео или гласова комуникация със 100 души. Google също има встроена платформа Google Classroom, която може да се използва както за синхронно, така и за асинхронно обучение.

От опита на много колеги, които работят в Одеска област, преподаватели, които са изградили определен опит през последните няколко месеца, разбираме, че голям принос в изграждането на една съвременна база за осъществяване на онлайн-обучение по български език и литература изиграват електронните платформи, предложени от Министерството на образованието и науката на Република България, които могат да бъдат интересни и полезни за

нашите преподаватели. Напомняме Ви някои от платформите, предложени преди и използвани от повечето учители още миналата учебна година:

- 1) <https://ucha.se/> Когато учебният материал се представя на разбираем и интересен език, учениците учат с голям интерес!
- 2) <http://www.slovo.bg/> Виртуална библиотека „Словото“ публикува в интернет всички значими произведения на българската литература.
- 3) <https://chitanka.info/> На този сайт може да се запознаете с творчеството на относително голям брой български и чуждестранни автори.
- 4) <http://buhal.net/za-golemi/booksbg-org/> Тук е събрана интересна и полезна информация за учениците от начално училище.
- 5) <http://www.zamatura.eu/> Тук ще намерите автори, произведения по българска литература, ще проверите знанията си по БЕЛ, извършвайки тестови задачи.
- 6) <http://www.myschoolbel.info/> На образователния сайт "My school BEL" ще намерите материали по български език и литература, които ще ви помогнат в подготовката по предмета в училище и на кандидат-студентските изпити след завършено средно образование.

Областната и Всеукраинската олимпиада по български език и литература през 2020-2021 учебна година не се проведеха във връзка с въвеждането на карантината.

Курсове за повишаване на квалификацията на учителите

Систематично се извършва работа по повишаване квалификацията на учителите по български език и литература. На базата на Одеската академия за продължаващо обучение и в преквалификационните институти на България всяка година преминават квалификация повече от 50 учители по български език.

През 2022 г. ще се провеждат онлайн-курсове. Заявките се подават през септември, регистрацията е на сайта на Одеската академия за продължаващо обучение.

Пожелавам на всички учители по български език и литература успех в благородната им дейност! Бъдете все така всеотдайни и горди с това, което всекидневно правите за българчетата от Одеска област.

На добър час на учениците и учителите в новата 2021-2022 учебна година!